

38(477)

M 60

В. П. Милорадович.

56

Сільський ярмарок в Лубенщині.

(з сільського життя).

(з XVIII т. Збірника Харківського Историко-Филологічного
Товариства, виданого в пошану проф. М. СУМЦОВА)

Харків.

Друкарня „Печатне Діло“. Клочковська вулиця, № 5-й.

1909.

1899

1899

61579

38(47.7)

В. П. Милорадович.

М.-606

1954

78939

73559

MP 58

Сільський ярмарок в Лубенщині.

(З сільського життя).

(З XVIII т. Збірника Харківського Историко-Филологічного Товариства, виданого в пошану проф. М. СУМЦОВА).

37579

Харків.

Друкарня „Печатне Діло“. Ключовська вулиця, № 5-й.

1909.

Сільський ярмарок в Лубенщині.

(З сільського життя).

Сільський ярмарок в нашій країні почнеться і розійдеться за день; дводнівних, тринднівних небагато, Яблонівська, Криницька і міські простоять тиждень і більш.

Крамарі приїжджають у село, або містечко над вечір проти клекового дня, як сонце повернуло на захід, і обірають собі місце під крам. По тих селах, де не платять містового громаді, крамареві треба загодя обібрати місце, а то не поживиться. От як колись на Параски у великому селі Литвьякахъ, крамарь посеред майдана наторгував на сімдесять п'ять карбованців, а другий з краю тільки на сім. Хоч бідолашний і гукав на людей і докаряв ім: А про Берка зовсім і забулись!—так дарма, не помогло, бо туди не доходив людський потік. Обібравше місце, крамарі починають робити ятки, по великих ярмаркахъ у три—чотири ряди, по дрібних—у два. Сохи, лати и дошки на ятки позичають у тутешніх селян, а таші (намети) напинають свої.

З вечора продавники не раскладають ще краму, а тільки зроблять підторже. Ім, бачте, іздячи раз поз раз по ярмарках не настанеться припасом,—тай харч по селам дешезший ніж у місті. От селянки на підторжби пригощають їх: хлібом, книшами, пирогами, пиріжками з ягодами, салом; сметаною, ягодами з горілки зімою, овочью у літку. Інша молодиця винесе сюди качку, куря, а то і борошна, щоб розжиться гришми на ярмарок. Може котра і заміняється: візьме миску, покришку, сірниківъ—чого кому треба,—замість грошей за свою дробину. На підторжби продають теж пашу товарів та коням.

Ярмарки упадають звичайно на храмові свята та на празнички: Стрітєння, Евдоху, теплого Олексія, праву середу, дев'яту і десятую п'ятниці; на Юрія, Ілью, Михайлово чудо, Пречисти, Параски, Варкі і другі.

Ось у ятші з краю, балякушин, чутрий єврей залучив до себе зрпатю парубків і назначив ціну 80 копійек за картуз. Парень приміря той картуз.

— Шоб у мене вь хазяйстві так гарно було, як гарно вам у сему картузї,— приказує єврей.

Парень, знявши картуз, прицінається:

— 40 копійек.

— Хай мени сорок болячок,—затементів єврей,—коли він собі не стоїть дороще.

Парень ні чирк.

— Ну, беріть вже! з серцем оддає єврей.

Якь тільки ціна зложена, так вся зрпая парубків, що мовчки дивлясь на торг, сунулась до ятки і требує:

— Давайте тепер і нам по тій ціні.

Поспіль з картузниками, єврей, дубенські мішане і сільські кушніри пороскляли по яткам прості чоботи і сапьяні: жовтиші, червоніші, чорнобриші, або чорнохоловящі, черевики, та ремень усакої вичинки: юхту, лимаршину, сирину, підшви, стільки, жовтину, червонину. Біля сего ременю натопчилиось чимало люду.

Лут хлюпці та дівчата «як мак проповітають». Одна купує черевики, а друга з матерью, або з тіткою-порядницею видірають чоботи, поражються: Шоб об нозі, шоб нереди мнякі, а задники твєрді, шоб місні, не припадисті. Лут і чоловіки і жінки купують собі ременю: єто усім треба, найвидиш під осень та на зіму.

Залізних лавок не багато по сільських ярмарках: одна, дві, бо залізний товар не дуже любить перевозку. ¹ У тих лавках продаються: лопатки, ² відра, чайни, хватки, кочерги, вила, похожі на Нептунів трійчак, замки, проволоти. Є і трохи збої: хомути, нартники, сіделки. Їосами торгують не з яток, а з возів ок трійці і в петрівку. Біля кіс стоїть куш чоловіків, пробують: чи легка коса, чи буде рубка, різка, чи тонкий у єї голос, чи не хрипотить. Проте: казала Настя, як уласться! буває, що і хороша коса порветься од разу в траві.

Осторонь поставили вози з мазинцями, ночвами, скляндами, совками (жолобчастими корячками на пашню), лопатами, перерізами або шапцями, корообками, жлукітями, ковчанками, або салотівками і ситами з кінського вологу. Лут уже не тільки одні чоловіки, а і хозяйки. Ось вони придивляються і ливять клепки шоб, бува, не купить діжка заміст.

¹ Аксаков, 232.

² Заступни вишили з обіходу.

діжкі, бо як діжк, то хліба не їж. ¹ По сільських ярмарках трапляються

ше колеса, вози ж, сани та скрині продаються на міських ярмарках. Увесь дерев'яний посуд дорощий на Покрову: тоді на єго лучша хода.

На сільському ярмарку побачите ще хитянина, тонкого, довгобразого, русявого з борохом дерев'яних, некрашених локот ²).

У рйдахъ руськи пороскляли ще білатоговенні ікони склом, лампади, крашени дерев'яні миски і ложки, книжки, малюнки і портрети.

Ще далій-стоять гончарі з возами і торгують макітрами, варильниками, горшчатками, покришками, мисками, глечиками. Сего добра усакому-треба по всяк час. Купуючи глечики, не торгуються і не бравко-

тять, от як у горшек. Денце хорошого глечика не рівне, а шорстке і по оселєдцїв; без соли та без дєхтю: доборо, березового на чоботи і во-

зовото на осі.

Окрім солянників і дїхтарів, ще й шетинники міняють дрібязок: наперстки, голки на шетину і воскобоїни, або купують її; а шкурники

продують смушкы і литвари, часом і праки.

І в ятках продають дрібязок: шнурки, голки, гредіші, веретена, тютюн, сїрники, кремні, кресала, трути, котримі зновъ почали запалю-

вать люльки, після облоги сїрничків п'ятижем, сієжки, перстні, хрестики, подушечки, що носять на шиі, серги. Є їх багато: бовти, або теліпони,

п'явочки, уточки, металки, ядїлка, маківки і золоті, маленкі, наймод-

ніші, ціною на 2 рублі 50 коп. Є і намисто усаке: сїчка, камінене, біле і пвітне, зрїлка дунене. Лут баби купують сїрники, сїль, гас, а дівки

намисто та започочъ на мережки. Ще знайдеться тут лаврів лист, братни

крів, галуш, синій камень, цїнобоя, меркурій, живиця, сїрка, гостра

водка, пахуча смолка та ладан.

Цїлющі вілля: бязинний, липовий пвіт, каліну, хміль, березові бруньки,

кульбабу, жовтий та білий бургун, чернобиль, блекоту, коріння з ленехи,

чечик, або шебенъ, деревїн, холодну м'яту, трифіль, підбіль збирають, сушать і продають баби. Вони ж обірають і маїок з бозя на продаж.

Разом з дрібязкомъ поросклядувани ласощі біля матні пряники з червоними смужками; утки, шівні, колєнцята.

Тепер ніде не знайдеш тільки колишніх медових пряників, тіх за-

¹ Митини Луб, крест, 35.

² Іх виробляють тільки вь Хитяних дубенцїкх (Гілена дубенш, 12-14).

Бозь, бозьна — буюць сирень, *Syringa vulgaris*. L., ляхське — bez; може наше зрідні італьянскому bozzetto — пвѣточная почка, що бозь найнвидче набоощується.

Брунька (булочка) — почка, може теж зрідні італьянскому bronco — ствол.

Гарювати — пусовати, шалити.

Дрибязок — мечочь.

Загорѣванни — заработанный.

Клековий день, або клеж — Лавный ярмарочный день.

манурѣ — латинське manus — зродлений, оджда.

Оприскливи — замість палений, запалений, вспыльчавий, оть при- шитсья — вспыльить. «Прищатсья, лаютсья, тай розійдутьсья» (з писни).

ремень — издѣліе изъ кожи, кожа, нѣмецкое Riemen.

статок, стачина — скотъ, скотина.

В. П. Муродаович.

37519

нагодували коней на асирских барельефах: нема вже і московок, таких люців з угластими головами, теж павькованими золотом, що походили на візантійські малюнки. Є за то багато нових конфет з піснями, за- талками, прислівьями, і давніх лових, крухмалевиц, ріжків, орхів, на- сіння та бубликів.

Ласощі продаються ще разом з чаєм і зельтерською водою на особ- них стільцях у сучочках між атками.

Ласощі купують дівкам парючки, а собі тютюн на пиріжки.

Окрім міських ласощів у літку селянки продають ягоди: арбус, по- річки, вишні і сливи по копійці або по крашанці за стакан. Як насініне овош: груші, яблочки, кавуни та лимі, то і їх навозять на ярмарок.

Продають ще мак, квасолю, насіння соняшникове і гарбузове, пшбугю, часник, яробину. Там люди важать мукы, зерно, шно на терезах, тут чоловік несе оберемок трави, або сіна, а даші плуганитьсья — як казав покійний М. П. Старицький — віз з очеретом.

По майдану никають ще старці і просять милостини жалібним гла- сом. Іншого волиять дівчинка, гарна як квіточа; друпні сидить на землі та стиха перебіра струни релі: козаря нема; Оржицкии козарь Архип

Никоненко, той, що сніває колісь П. А. Кулішеві стародавні думи, умер.

Він пилв уживки в Оржиці і по ярмарках не ходив.

Вечоріє, крамарі розізілятьсья, час загортатъ ямки. Своі і чужі люди беруть горілки, пють, пивечиркують та самакають ¹⁾ усяку новину і про згодишину, без якої не оодидетьсья ні один ярмарок. Чезля сніває і гарює. Позагортають ямки і розійдутьсья.

Толкуванне слів.

Арбус — крижовникъ, *Rhamnus grossularia*. L. Ляхське *agrest*. З ла- тинського *agrestis* — сілський, грубий, страшний, колочий (*imbranus*, in- cultus, *horridus inconditus*) з *Thesauri Polono—latino—graeci*. II, 46.

¹⁾ Проте, як ярмаркували люди, поксазують: — Отак пропали воли; сиринкув чоловік. — Чого пронази? — За сто рублів прозав, а гроші витягнуто. — Ти бо, — каже друпий, — у кишени заховав; краще б так, як в свої у пазуху вложив. Лап, лап, — той друпий, — нема. А там був шматок паланиці, чоловік зів єго, а сто рублів бумажка пристала до паланиці, він і її зів, оставь тільки рожок. Він гланув, та в крик: Ой, ртутьте, воли зів. Збітси народ, сміється.

А то друпий чоловік прихав з ярмарку, прозав воли і гроші уніе у хату, положив павточок на лаві. Тезя ковтуло той павточок із грішьям. Чоловик кинувь: нема грошей; почав біть жінку: ти сховала. Вона божитсья, плаче. І конякалась до того, що: пду вто- павсь. Пришла до Суги і каже: Боже, Боже! хочь у сні невідети. І ти учулоє: Не тинсь, а еваки мужеві: хай теги убоє, воно гроші зидо. Став воли казати чоловіком. Погоухав він, убоє, коєн в тегий проєні. (З народних язк.)